VAASAN SÄHKÖ
VASA ELEKTRISKA

Strategia- ja yhteiskuntavastuu/Arola 6.2.2023

Talousvaliokunta
Eduskunta
TaV@eduskunta.fi

Viite: HE 324/2022 vp

Vaasan Sähkö Oy:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle koskien takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähköenergialaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi väliaikaiseksi lainsäädännöksi

Vaasan Sähkö kiittää lausuntopyynnöstä ja mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä eduskunnalle koskien takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähköenergialaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi väliaikaiseksi lainsäädännöksi.

Yleisiä huomioita hallituksen esityksestä

Sähkönvähittäismyyjien (jäljempänä myös yhtiö) ja asiakkaiden huoli on yhteinen, kuinka tästä haastavasta tilanteesta selvitään. Pidämme hankalassa asemassa olevien asiakkaiden tukemista erittäin tärkeänä. **Esitetyn sähköhyvityksen yksi keskeinen ongelma on siinä, että se kaavamaisuutensa vuoksi kohdentuu huonosti tukea kipeimmin tarvitseville asiakkaille**, koska tuen tarve ei määräydy sähkön kulutuksen perusteella, vaan asiakkaan käytettävissä olevien tulojen mukaan.

Takautuvasti maksettavan **sähköhyvityksen laskenta olisi ollut huomattavasti järkevämpää toteuttaa keskitetysti viranomaisen tietojärjestelmässä** kuin useiden kymmenien sähkönmyyjien toimesta. Näin toteutettuna muutoksia olisi tarvittu vain yhteen tietojärjestelmään, kun nyt ehdotetussa mallissa muutoksia tarvitaan n. 60 eri sähkönvähittäismyyjän tietojärjestelmiin.

Vaasan Sähkö lähettää kuukausittain kymmeniä tuhansia sähköenergiaan liittyviä laskuja asiakkailleen. **Lähetettyjen laskujen lukumäärään suhteutettuna tehtyjä tehtyjen maksusopimusten määrä on erittäin vähäinen** (muutamia satoja). Myös vastaanotettujen reklamaatioiden määrä (muutama kymmenen) on todella pieni. **Maksusopimusten ja reklamaatioiden lukumäärissä on vain vähäinen kasvu verrattuna vastaavaan ajankohtaan viime vuonna.**

Vaasan Sähkö Oy
Vasa Elektriska Ab
www.vaasansahko.fi

Osoite / Adress
PL 26, 65101 Vaasa
PB 26, 65101 Vasa

Käyntiosoite / Besöksadress
Kirkkopuistikko 0, Vaasa
Kyrkoesplanaden 0, Vasa

Puhelin
Telefon
06 324 5111

Y-tunnus
FO-nummer
0209628-8

Sähköhyvityksen määrää koskevan toisen erän laskenta tehtävä samalla tavalla kuin ensimmäisen erän laskenta

Esitämme, että lain takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä 4 §:n mukainen sähköhyvitykseen määrään liittyvän toisen erän laskenta ja hyvitys asiakkaille tapahtuu vastaavalla tavalla kuin ensimmäisen erän laskenta ja hyvitys asiakkaille:

Erä 2: (tammikuun kulutus * tammikuun hinta – omavastuuosuus) * 0,5 + (helmikuun kulutus * helmikuun hinta – omavastuuosuus) * 0,5.

Muutoksen etuna on se, että sähkömyyjien on huomattavasti helpompi toteuttaa laskenta ja myös sähköhyvityksen palautus voidaan toteuttaa samalla tavalla kuin ensimmäisen erän palautus. Sähköhyvityksen laskenta on asiakkaille vaikea ymmärtää ja siinä voi helposti tulla väärinymmärryksiä.

Asiakkaiden on huomattavasti helpompaa ymmärtää hyvityksen laskenta ja käsittely, kun toisen erän laskenta ja hyvityksen palauttaminen asiakkaille tehdään samalla tavalla kuin ensimmäisen erän laskenta ja hyvityskäsittely.

Laskentatavan muutos ei myöskään lisää asiakkaiden sähköenergian käyttöä, koska tammikuu on jo kulunut ja todennäköisesti myös helmikuu on aivan lopuillaan, kun esitetty lakiluonnos hyväksytään eduskunnassa.

Muutosta puoltaa myös se, että tammikuu oli huomattavasti normaalia lämpimämpi ja myös helmikuuta koskevat sääennusteet näyttävät helmikuun lämpötilan toteutuvan normaalia lämpimämpänä. Lisäksi hinnat spot- ja johdannaismarkkinoilla ovat laskeneet erittäin voimakkaasti joulukuun hintatasosta ja osa sähkönmyyjistä on jo ilmoittanut alentavansa loppuasiakashintaansa helmikuussa.

Esitetty toisen erän laskentatavan muutos ei myöskään lisää riskiä Suomen ajautumisesta sähköpulaan.

Tukkumarkkinoiden hintavakautta Suomessa tukee myös Olkiluoto 3 -laitoksen koekäytön jatkuminen 10.2.2023.

Asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu tärkeää

Heikommassa asemassa olevista sähkönkäyttäjistä tulee huolehtia yhdenvertaisesti kaikkien muiden asiakkaiden kanssa. Sähköenergiaan liittyviä tukimuotoja on useita ja asiakkaiden vaikea hahmottaa niiden eroja.

Jo päättyneiden asiakkuuksien osalta, lopullisessa säädöksessä pitäisi mahdollistaa sähköhyvitysten maksaminen asiakkaille automaattisesti maksuosoituksia hyödyntäen ilman, että asiakkaiden tarvitsee sitä 5 § 2 momentin mukaisesti sähkönmyyjältä pyytää. Mikäli palauttaminen asiakkaiden pyynnöstä heidän pankkitileilleen hyväksytään ainoana mahdollisuutena, liittyy siihen epätasa-arvoisen kohtelun lisäksi erilaisia virhemahdollisuuksia tietojen tallennuksessa tai jopa väärinkäytösyrityksiä.

Valtiokonttorin on korvattava sähköhyvitys viipymättä yhtiöille

Mikäli esitetty lakiluonnos hyväksytään, sähkötuen maksaminen tai hyvittäminen asiakkaille aiheuttaa merkittäviä kassavirtavaikutuksia kaikille yhtiöille ja siksi valtiokonttorin tulee maksaa yhtiöille korvaus samanaikaisesti, kun sähkötuet hyvitetään asiakkaille.

Lakiluonnoksen 8 § Sähköhyvitysten korvaaminen sähköyhtiöille toisessa momentissa mainittua ensimmäisen erän korvaushakemuksen jättöaikaa, 31.3.2023, esitämme siirrettäväksi huhtikuun loppuun tai ainakin niin, että se olisi 15.4.2023.

Tietojärjestelmämuutosten toteutusaika on todella lyhyt ja tarvittaessa sähkönvähittäismyyjällä on mahdollisuus hieman viivästyttää laskutusta, jotta käyttöpaikkakohtaiset hyvitykset saadaan laskettua ja mukaan laskutukseen ja siten tuo ehdotettu päivämäärän siirto on todella tarpeen.

Energiavirastolle säädettävä velvoite antaa sitovia soveltamisohjeita sähköhyvityksen laskentaan liittyen

Sähköhyvitykseen liittyvää 9 § on täydennettävä niin, että Energiavirasto velvoitetaan antamaan sähkönvähittäismyyjille soveltamisohjeita sähköhyvityksen laskentaan liittyen.

Sähkönvähittäismyyjiä on useita kymmeniä ja yhtiöillä on käytössä useita erilaisia tietojärjestelmiä ja myös erilaisia sähkönmyyntiin liittyviä tuotteita sekä niissä lukuisia tuotekomponentteja. Jotta sähkönvähittäismyyjät voivat toteuttaa hyvityslaskennan oikein, tulee myyjillä olla mahdollisuus hankkia sitova ennakkokäsitys Energiavirastolta mahdollisiin tulkinnallisiin kysymyksiin liittyen.

Maksuaikojen pidennykseen liittyvät yritysasiakkaiden luottotappiot on korvattava sähkönvähittäismyyjille

Sähkölaskujen maksuaikojen pidentämiseen ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaiseen tukemiseen esitetyn lain 5 §:ssä säädetään maksuajan myöntämisestä elinkeinonharjoittajalle.

Esityksessä mukaan kaikenkokoiset asiakkaat voivat ilmoittamalla myyjälle saada lakiehdotuksen mukaisen maksuajan pidennyksen ilman mitään perusteluita.

Yksittäisen suuren yritysasiakkaan kuukausilaskutus voi olla todella suuri suhteessa sähkönvähittäismyyjän kokonaisvolyymiin. Siten sopimusvapauden periaatteisiin puututaan vähittäismyyjän näkökulmasta todella merkittävästi. Hallituksen esityksessä ei ole huomioitu tätä näkökohtaa riittävästi ja **siten esityksen mukainen tulkinta vähäisestä muutoksesta sopimusvapauteen on virheellinen**.

Tämän perusteella sähkönvähittäismyyjälle voi aiheutua **lakiehdotuksen mukaisista maksuaikojen pidennyksistä huomattavia luottotappiota, jotka on korvattava täysimääräisesti**.

Valtiontakaus ei välttämättä varmista rahoituksen saatavuutta

Sähkönvähittäismyyjän maksuvalmiuden turvaamiseksi säädettävä valtion takaus ei välttämättä varmista sitä, että vähittäismyyjä todella saa maksuaikojen pidennyksestä johtuvan kassavirtavajeensa kattamiseen tarvittavan luoton rahoituslaitokselta.

Sähkönvähittäismyyjien käyttöpääomaa on sitoutunut huomattavat määrät johdannaiskaupankäynnin vakuuksiin sekä energianhankintakustannuksiin tukkuhinnan voimakkaan nousun ja asiakkailta saatavien maksujen välisen aikaviiveen johdosta.

Rahoituslaitoksen mahdollisuus luotottaa vähittäismyyjää riippuu vähittäismyyjän taseasemasta, yksittäisten rahoittajan tämän hetken rahoitusosuudesta (luottoriskistä) sekä rahoittajien energiayhtiöille soveltamista luototuskriteereistä. Tilanne voi myös johtaa siihen, että nykyisten lainojen kovenantit ylittyvät, jolloin vähittäismyyjän toimintaedellytykset vaarantuvat. Siten myös vähittäismyyjän asiakkaiden sähkönsaanti voisi nopeasti keskeytyä.

Hallituksen esityksestä sähkönvähittäismyyjille aiheutuvat kustannukset on korvattava täysimääräisesti

Kuten hallituksen esityksessä selvästi todetaan, aiheutuu lakiesityksestä sähkönvähittäismyyjille huomattava sääntelytaakka.

Sähkönvähittäismyyntiyhtiöiden taseet ovat huomattavasti kevyempiä kuin tyypillisesti sähköntuottajien taseet. Lisäksi useat yhtiöt ovat haastavan markkinatilanteen seurauksena tehneet tappiota jo parin viime vuoden aikana ja samaan aikaan johdannaispörssissä tarvittavien vakuuksien määrä on kasvanut merkittävästi aikaisempaan verrattuna. Sähkönmyyjän asiakkailleen tukkumarkkinoilta hankkima sähkö on maksettava lyhyellä maksuajalla ja asiakkaiden laskutus tapahtuu jälkikäteen aina kunkin kuukauden päättymisen jälkeen, jolloin kassavirta

asiakkailta sähkömyyjälle tulee huomattavasti myöhemmin kuin laskut sähkönhankinnasta.

Hallituksen esityksestä aiheutuu sähkönvähittäismyyjille huomattava kustannustaakkaa, jota ei voi pitää merkityksettömänä, vaikka hallituksen esityksessä sitä niin yritetään todistella.

Hallituksen esityksessä peruslain 15 §:n tulkinta omaisuuden suojasta on tehty virheellisin perustein ja siten vähittäismyyjille aiheutuneet kustannukset julkisen hallintotehtävän hoitamisesta on korvattava täysimääräisesti.

Esitetyn kaltaisen sähköhyvityksen toteuttaminen edellyttää tietojärjestelmämuutoksia, jotka vaativat ohjelmistomäärittelyä, tarvittavien ohjelmisto rajapintojen suunnittelua sekä näihin liittyen ohjelmointia ja valmiin ohjelmiston kattavaa testausta, jotta sähkötuki saadaan laskettua oikein ja kohdistettua kunkin käyttöpaikan sähkölaskuille.

Sähköhyvitykseen liittyen yhteydenottojen määrä tulee kasvamaan merkittävästi erilaisten aiheeseen liittyvien kyselyiden ja hyvityskäsittelyiden vuoksi. Asiakkaiden kysymykset liittyvät esim. tuen määrään, näkymiseen laskulla sekä siihen, miksi juuri minulle sitä ei ole hyvitetty/maksettu tai on hyvitetty/maksettu vain tuo summa. Myös julkisuudessa käyty keskustelu maksamisesta antaa virheellisen kuvan asiakkaille hyvityksen tulevasta toteutustavasta. Marras-joulukuussa päättyneitä asiakkuuksia on n. 3000, jolloin asiakkaiden tilinumeroiden hankkiminen tai rahojen palauttaminen automaattisesti maksuosoituksena aiheuttavat lisäkustannuksia. Samoin pidennetyt maksuajat lisäävät sähkönmyyjän riskiä luottotappioista, koska esityksen mukainen maksuajan pidennys koskee kaiken kokoisia yrityksiä.

Arvioimme sähköhyvitykseen liittyvien kustannusten (oma työ, ulkopuolinen asiantuntijatyö, ohjelmistot, sähköhyvityksen rahoituskustannukset) kaikkinensa olevan selvästi yli 175.000 euroa. Luottotappioista voi myös aiheutua merkittävät kustannukset.

Esitetty 400 miljoonan euron määräraha todennäköisesti ylittyy

Asiakaskantaamme tekemien alustavien analyysien perusteella arvioimme Vaasan Sähkön osalta sähköhyvityksen olevan tehtyjen tarkastelujen perusteella n. 15 milj. euroa. Vaasan Sähkön asiakashinta on ollut alhaisempi kuin useimmilla kilpailijoillamme ja siten pidämme erittäin todennäköisenä, että esitetyllä mallilla kokonaistukisumma tulee olemaan selvästi suurempi kuin hallituksen esityksessä arvioitu 400 milj. euroa.

Lopuksi haluamme korostaa, että sähköhyvityksen toisen erän laskenta on tehtävä samoin periaattein kuin ensimmäisen erän laskenta, valtionkonttorin on korvattava sähköhyvitys viipymättä yhtiöille, maksuaikojen pidennyksestä sähkönvähittäismyyjälle aiheutuneet luottotappiot on korvattava täysimääräisesti sekä sähkönvähittäismyyjälle sähköhyvityksestä ja maksuaikojen pidennyksestä aiheutuneet työ-, tietojärjestelmä ja rahoituskustannukset ovat merkittävät ja ne on korvattava yhtiöille täysimääräisesti.

Ystävällisin terveisin

VAASAN SÄHKÖ OY

Olli Arola
strategia- ja yhteiskuntavastuujohtaja
olli.arola@vaasansahko.fi